

СУЧАСНА БІБЛІОТЕКА ЯК КУЛЬТУРНИЙ ІНСТИТУТ ТА КОМУНІКАЦІЙНИЙ ПРОСТІР

Бібліотека - один з найдавніших культурних інститутів. У цій якості вона існувала протягом багатьох століть, змінюючись і перетворюючись зовні і внутрішньо. За довгий період людської історії соціальні функції бібліотеки перетерпіли істотні зміни. Призначенням перших бібліотек було збереження документів. З цього часу і до сьогоднішніх днів бібліотека пройшла суттєву еволюцію своєї суспільної місії: від обслуговування потреб правлячої еліти до задоволення суспільних потреб. Бібліотека перетворилася на соціальний інститут, що включає інформаційно-комунікаційні і культурні компоненти й забезпечує стійкість зв'язків і відносин у рамках суспільства.

У зв'язку з таким значним розширенням функцій бібліотеки, існує думка про те, що традиційна бібліотека зживає себе; що вона почасти втратила своє справжнє призначення, і вже не задовольняє тим вимогам, які до неї пред'являє сучасне суспільство і тому її незабаром витисне «віртуальна бібліотека» [2; 4]. І дійсно, сучасні бібліотеки стають більш демократичними, оснащуються електронними носіями інформації, виходять у всесвітню мережу. Разом з тим, виведення інформації на монітори, вихід в Інтернет радикально перетворює не тільки бібліотеку, але також і людину, яка пише чи читає. У сучасному інформаційно-комунікативному середовищі розбіжності між автором і читачем майже зовсім зникають. Залишається той, хто надсилає, і той, хто сприймає інформацію. І такий стан не може не викликати серйозне занепокоєння.

Сучасна бібліотека з певною підставою може бути визначена як інтегративний соціальний інститут, що включає інформаційно-комунікаційні і культурні компоненти. Її місія продиктована посиленням значення інформації і знань як каталізатора суспільного розвитку. Вона має кілька аспектів, серед яких найважливіші:

- сприяння обігу й розвитку накопичених людством знань шляхом забезпечення вільного доступу до них;
- збереження документованого знання як суспільного надбання [3; 9].

Соціальними функціями сучасної бібліотеки є меморіальна, комунікаційна, інформаційна, освітня, соціалізуюча і культурна [3; 9].

Меморіальна функція є родовою функцією бібліотеки. Збираючи і зберігаючи документальні джерела, бібліотека є втіленням «пам'яті людства», служить гарантом появи нових якостей соціальної пам'яті, забезпечує стійкість громадського життя. Вона зберігає знання і культуру в найбільш зручному для сприйняття, поширення і використання вигляді. Документальний фонд бібліотеки є відбитою (запечатленою – рос.) ретроспективною соціальною пам'яттю, надаючи індивіду, громаді, суспільству послуги, не властиві будь-якому іншому інституту; забезпечує перетворення компонентів ретроспективної соціальної пам'яті на поточну. Зберігаючи документи, бібліотека стає базовим структурним компонентом віртуального середовища, що має стійкість, однозначну ідентифікацію, забезпечує правове регулювання по відношенню до наданого доступу до інформаційних ресурсів. Здійснюючи систематизацію, збереження і поширення культурної спадщини, бібліотека організує навігацію у світі культури, у світі інформації і знань. Сучасна бібліотека не тільки піклується про збереження документів, але і забезпечує доступ до них шляхом створення бази даних, експонування своїх колекцій, перекладу документованого знання, що зберігається, на інші формати та переносу на інші носії [1; 36].

У межах комунікаційної функції бібліотека організує взаємодію людини із соціальною пам'яттю всього людства, передаючи йому в користування все накопичене цивілізацією суспільне культурне надбання. Бібліотека включається в складну систему соціальної комунікації, створює можливості для членів суспільства задовольняти свої потреби в інформації і знаннях. Прагнення сучасної бібліотеки забезпечити рівний і вільний доступ до суспільно значимої інформації і знань сприяє утвердженню соціальної справедливості, зниженню соціальної напруги в суспільстві. Розширення доступності інформації підвищує роль бібліотек як стабілізуючого соціального фактора, що забезпечує соціальну безпеку, соціальну стійкість суспільного розвитку, що вирівнює можливості виробництва і споживання інформації різних категорій населення.

Технічна і технологічна модернізація забезпечили зміцнення інформаційної функції сучасної бібліотеки. Вона є повноправним суб'єктом інформаційного простору, створює основу для багатьох сучасних інформаційних процесів та процесів отримання знань. Особливість інформаційної функції сучасної бібліотеки в тому, що вона реалізується нею в тісній взаємодії з іншими суб'єктами інформаційного процесу, з використанням різних каналів поширення інформації.

Сучасна бібліотека має прагнути істотно розсунути свої фізичні межі, перш за все – переходячи з реального простору у віртуальний. З одного боку, вона має пропонувати доступ до інформаційних ресурсів, що належать іншим суб'єктам інформаційного простору, у тому числі представленим у мережі Інтернет. З іншого боку – створювати електронні інформаційні ресурси, доступні за її фізичними стінами, надавати віртуальні послуги з пошуку інформації і необхідних знань.

Бібліотека має перетворитися на одну із найбільш продуктивних і масових систем управління знаннями. Вона має змогу надати широкі можливості для звернення до колективної пам'яті, знімаючи протиставлення зовнішнього і внутрішнього знання, створювати особливі інструменти, за допомогою яких можна керувати масивами знань. Систематизуючи знання, виділяючи фрагментарний і глобальний його рівні, бібліотека, забезпечує об'єктивність і глибину пізнання навколишнього світу.

Сучасна бібліотека має брати участь у процесі освіти як у широкому (трансляція культурних норм і цінностей нинішньому і майбутньому поколінням), так і у вузькому змісті (забезпечення інформаційної підтримки освіти індивідуума). Забезпечуючи єдність загальної (загальнокультурної) і особливої (професійної) освіти, бібліотека сприяє становленню соціально компетентної, інформаційно грамотної особистості, стає головною базою безперервної освіти й самоосвіти. Виконуючи освітню функцію, бібліотека залишається одним з універсальних способів пізнання [3; 10].

Будучи невід'ємною й органічною частиною культури, виступаючи як найбільша цінність загальнолюдської культури, бібліотека є одним із найважливіших факторів культурного розвитку, поширення, відновлення і збільшення культурного надбання країн і народів, забезпечення наступності світового

культурного надбання. Культурна функція сучасної бібліотеки підсилюється за рахунок прагнення кожної людини і кожного співтовариства до самоідентифікації і просування власної культури.

Реалізуючи соціалізуючу функцію, бібліотека забезпечує включення конкретної людини в культуру, сприяє її соціокультурній ідентифікації, допомагає особистості розкрити свій креативний потенціал.

Життя бібліотеки тісно пов'язане з культурними, соціально-економічними, політичними напрямками держави. Суспільство формує свій книжковий світ, диктуючи йому свої вимоги. Крім того, бібліотека створює свій власний порядок. Тут відбувається циркуляція знання і діють певні правила і норми поведінки, створюється бібліотечне інформаційно-комунікаційне мікросередовище. Нормативні властивості, бібліотечне мікросередовище, з одного боку, і контроль за інформацією, забезпечення її збереження, з іншого боку, дозволяють вважати бібліотеку не тільки інформаційним, але і комунікаційним, і культурним простором.

Отже, сучасна публічна бібліотека — це культурно-інформаційний центр, система збереження, упорядкування, подання соціальної інформації. Власна, внутрішня організація бібліотеки сприяє виконанню її базисних культурозберігаючих та культуроформуючих функцій.

Список використаних джерел:

1. Давидова, І.О. Місце бібліотеки в суспільстві, основаному на знаннях [Текст] // Інформаційно-культурологічна та мистецька освіта: стан і перспективи : матеріали міжнар. наук. конф. (Харків, 12-13 жовтня 2004 р.) / Харківська державна академія культури. – Х. : ХДАК, 2004. – С. 36-38.

2. Маркова, Т.Б. Библиотека как феномен культуры [Текст]: автореф. дис. кан. филос наук. – СПб.: Санкт-Петербургский Государственный Университет, 1999. – 18 с.

3. Тикунова, И.П. Концептуальная модель современной библиотеки: социально-философский анализ [Текст]: автореф. дис. канд. филос. наук. – Архангельск : [б.и.], 2007. – 18 с.